1e Jaargang, nummer 8, 30 september 2025

CALVIJN

Blad voor kerkgeschiedenis, rond de RV-Bijbel. Uitgave : Visseristische School i.s.m. ICS, Instituut voor Calvinistische Studiën

In dit nummer : Het evangelie van Calvijn IX, en Het Calvijn geheimenis II

HET EVANGELIE VAN CALVIJN IX

Wat we om ons heen zien is berekenings-verbeelding. Alles is het resultaat van ingewikkelde rekenstelsels die op elkaar worden losgelaten, en die hier en daar missing links hebben. Daarom moeten we terugkeren tot de theologie. De missing links zijn inmiddels aangevuld door het verschijnen van de rv-bijbel.

De mens was in een schijnwerkelijkheid en zo ook een schijnkerk terecht gekomen vanwege vleselijke en pseudo-theologische berekeningen. De mens raakte steeds meer en meer vast in de aflatenkerk, en die werd vervangen door een nieuwe wet, de wet van genade, wat in principe gewoon een nieuw aflatensysteem was. De mens moest nu theologisch betalen, door geloof in Jezus Christus, wat steeds meer zijn betekenis en diepte verloor. Het werd meer en meer tot een opzegversje in plaats van een levenswandel.

Alhoewel Calvijn de geloofsbelijdenis onderstreepte streed hij tegen beide aflatenstelsels, zag hij de gevaren aan beide kanten. Het was tot muntgebaseerde Babylonische tempelprostitutie geworden.

Calvijn besprak een hele andere valuta gebaseerd op zijn interconcentrische theologie, waarin verschillende concentrische stelsels op elkaar inwerkten. Hierin waren ook dode en dodende cirkels, als dode golflijnen. Een van de meest beruchte voorbeelden hiervan was dat Calvijn de mens vanwege misbruik van de wil de vrije wil afpakte. Hij noemde dit geen dwang, maar noodzaak, maar zijn theologie was vaak indirect dwangmatig, als gemaskerde dwang. De mens werd ergens in geforceerd, met name in zijn Institutie en zijn boek tegen Pighius, van zijn jongere jaren. Deze dode cirkels en dode dwanglijnen en dwanggolven bleven de kop op steken tijdens zijn gehele leven, maar nuanceerde hij steeds meer en matigde hij steeds meer naarmate hij ouder werd.

Calvijn was geen derde graads genade-prediker. Hij balanceerde het met andere thema's. Hij was niet eenzijdig in zijn genade leer. Soms duwde hij de genade weer terug op de achtergrond, tot de zijlijn, als er gevaar dreigde van genade misbruik. Hij was hierin een kameleon. Zo was Augustinus ook. Calvijn was een Augustijner.

De mens had niet zomaar recht op God's genade en loon. De mens kon dat niet van God eisen. Calvijn stelde dat de mens hierin over de streep was gegaan, en hij moest de mens terugduwen. De mens moest daarom eerst komen tot het jammerloon. (Verkl. Matth. 19) Het jammerloon was het hoogste loon. Het staat boven alle schatten der wereld. Dat was wat genade was volgens Calvijn, niet zomaar genade op zich, maar in verhouding tot. Het was in het verband van het vernederingsloon, het afleggingsloon, oftewel het kruisloon, het stervensloon. Zonder jammerloon, wat het belangrijkste genadeloon was, kon de mens niet tot het kruis gaan. De mens moest hiervoor zijn zonde onder ogen komen, de vervloeking van het menselijke geslacht, oftewel de zondekennis en de ellendekennis, de verlieskennis, de armoedskennis, het onder ogen komen van de doodstaat van de mens, waar C. Steenblok en F. Mallan in de 1953-beweging ook op wezen.

Calvijn hamerde erop dat dit het belangrijkste was van zijn leer, ter doding van de zonde. (Verkl. Johannes 18) Het was zijn voornaamste theologie. C. Steenblok had dit opgepikt, en ging ermee verder. Vandaar dat C. Steenblok dus ook een belangrijke theoloog was in Nederland, omdat hij dit belangrijke stuk bracht. Vaak werd daar niet genoeg aandacht aan gegeven, en ging men te snel over op de genade op zich. Ook C. Steenblok was dus geen derde graads genadeprediker. Hij was er heel voorzichtig in, zoals Calvijn er ook voorzichtig mee was.

Calvijn stelde dat men de genade en het loon had misbruikt. Dat begon steeds meer tot hem door te dringen. Men eiste van God, men claimde er recht op te hebben, maar uiteindelijk ging het in de leer van Calvijn niet zomaar om genade en loon op zich, maar om de vrijmacht en soevereiniteit van God, en die was absoluut en onherroepelijk onderworpen aan de eeuwige verborgen Raad des Heeren, de verborgen kennis van het grote geheimenis. De mens moest daar verre van blijven, en mocht God niet zomaar woorden in de mond leggen. De mens was veel te ver gegaan, en Calvijn moest de mens terugduwen, met strategie.

Dat daarin grove fouten zijn gemaakt is bekend. Calvijn was een product van

zijn tijd.

Er was een hele grote kloof tussen de eeuwige verborgen raad des Heeren en zomaar soevereiniteit en vrijmacht en uitverkiezing. De uitverkiezing werd dus gedreven door het grote geheimenis, en zo ook werd de verwerping hierdoor gedreven. Er was dus niet zomaar genade. Er was ook een grote kloof tussen soevereiniteit en genade. Er moest heel veel verworpen worden vanwege de diepe val van de mens. Er was niet zomaar genade. En als er genade was, dan was er niet zomaar loon. Calvijn maakte dit duidelijk in zijn verklaring van Mattheus 20. Het was niet zomaar een verdienste als men in de wijngaard had gewerkt, want er werd niet uitbetaald naar werk. Zij die later kwamen kregen hetzelfde loon. Dat had niks met zomaar genade te maken, stelde Calvijn.

Calvijn stelt dat veel werk als verplichting gedaan moet worden tot God niet voor loon, maar voor afbetaling van schuld, dus God is niet verplicht ons uit te betalen. Het is onderdeel van de boetedoening van de mens. Daarom is Calvijn zo voorzichtig met het gebruiken van loon en verdienste. Ook omdat de werken der mensen bezoedeld zijn, maar Calvijn laat dan tegelijkertijd de weg zien : er wordt uitbetaald naar afstemming, naar de mate waarin de arbeider door de Heere wordt geleid, in het niet werken en in het werken, dus het gaat niet om het werk op zich, maar om het luisteren, als een luisterloon. Dat is volgens hem een betere beschrijving van het genadeloon. Er wordt dus niet uitbetaald naar kwantiteit maar naar kwaliteit, niet naar daadwerkelijke arbeid, maar naar luisterzin. Zo wordt dus het strijdveld verschoven in de leer van Calvijn, en wordt zomaar genade die de mens zich heeft toegeeigend weggeschoven onder hogere principes. Calvijn plaatst dus allerlei belangrijke filters tussen mens en genade en tussen mens en loon, zodat het eerlijker en veiliger wordt.

Nu gaat het er dus om : luisteren en jammeren. (Ezechiël 9) Zo heeft de mens een brug over deze ravijnen.

In zijn leer stelt hij het zo : Niet God moet de mens uitbetalen, maar de mens moet God uitbetalen. Zo is er het hele smalle pad van verdiensten in de leer van Calvijn, waar een mens aan alle vleselijke genadestelsels, geloofsstelsels en loonstelsels afsterft. Dat is wat het jammerloon is op het pad van de arme Lazarus. Dat is een pad van boetvaardigheid. Dat is het pad van de ellendekennis. De mens verdient een zeker genadeloon door het terugbetalen. Dat is klein, eenvoudig en sober. Een mens heeft niet veel nodig.

Men kan het dus niet zomaar verdienen in de leer van Calvijn, want :

1. De mens heeft schulden en verplichtingen naar God die afbetaald dienen te worden.

2. De mens werkt niet naar kwantiteit, maar naar kwaliteit, ook in de zin dat men niet voor tijd wordt uitbetaald, maar voor timing, en in die timing moet men afgestemd zijn op de Heere, en op niets anders. Er is dus alleen leidingsloon, in het wel of niet doen van het werk. Vandaar dat we spreken van een luisterloon.

3. God is tot niets verplicht, de mens heeft geen rechten en kan niets eisen, want de werken en wetten der mens zijn bezoedeld. Wel stelt Calvijn dat de mens hoe dan ook zijn rechtmatig loon krijgt. Hij sluit het dus ook niet zomaar uit, maar laat de nodige ravijnen tussen de principes bestaan, wat duidelijk wordt in zijn interconcentrische theologie.

Genade en loon zijn dus onderhevig aan een heleboel hogere principes in de leer van Calvijn, waar hij naar eigen zeggen ook maar half inzicht in heeft, vanwege het feit dat het grote geheimenis van de eeuwige verborgen raad des Heeren niet zomaar toegankelijk is, ook niet voor hem.

De fijngevoelige afstemming hierin jammerend over de zondestaat der wereld is Calvijn meer waard dan zomaar genade op zich, omdat die vaak overmoedig en overmatig ingebeeld is en toegeeigend, als aanmatigend recht, een verderfelijke eigenschap van het verblinde vlees. Calvijn wijst erop dat werk in de wijngaard geleerd moet worden, met name wat het is, en welke waarde het heeft, en komt zo tot de conclusie dat juist het niet werken, als de Heere dat zo heeft ingesteld, wordt beloond, vanwege de luisterwaarde ervan. In principe is dit ook verbonden aan het verhaal van Maria en Martha. Het gaat niet om het vele bidden en vele strijden, want dat kan ook weer een heel farizeïstisch motief hebben van het gezien willen worden en het bewonderd willen worden. Het gaat om de zelfvernedering en zelfverloochening, om zo te komen tot de Heere om daar sober te luisteren. De rv-bijbel wijst er dan ook op dat dit luisteren niet zomaar op zichzelf staat, maar dat het om het toetsen gaat. Vandaar dat toetsen, jammeren en luisteren met elkaar dienen te kruizen.

HET CALVIJN GEHEIMENIS II

Het jammerloon gebaseerd op de ellendekennis in de leer van Calvijn is niet zomaar het loon wat de mens verdient voor het jammeren over de zonde van de wereld, maar terugbetaling aan God, door boetedoening. In die zin is er dus niet zomaar loon naar werken. God heeft geen schulden aan de mens, maar de mens heeft veel schulden aan God.

Het jammerloon, of eigenlijk de jammerbetaling, is de grondtoon van de genade in de leer van Calvijn. Dit is een afgestemd loon, oftewel een

afstemmingsbetaling, wat de mens aan God verplicht is. Zo moet een mens dus eerst heel veel terugbetalen aan God voordat we van loon kunnen spreken. Vandaar dat Calvijn voorzichtig is met deze termen, ook weer als voorzichtigheidsloon of voorzichtigheids-uitbetaling eigenlijk, want er moet heel veel teruggegeven worden aan God.

Lazarus en de wijngaard-arbeiders staan hiervoor als beeld. Het is een pad door de wijngaard. Hierin sterft de mens aan zichzelf opdat elk loon en elke uitbetaling gezuiverd wordt. Dat is een afstervings-loon of afstervings-uitbetaling, of kruisloon, of beter : kruis-uitbetaling. Nu, dat kan de mens niet zomaar op Jezus afschuiven. Calvijn waarschuwt tegen het Jezusfreakisme. Hij stelt dat al het overmatige Jezus-gedoe, als sier-Jezus of vormen-Jezus, juist de armenhulp uitdooft. Het ware offer is aan de armen, niet zomaar aan Jezus, want Jezus is ter voorbeeld en herinnering aangesteld. Calvijn gaat dus niet zomaar voorwerpelijk met Jezus om, maar onderwerpelijk en in verhouding tot.

Calvijn strijdt tegen het zomaar navolgen van Jezus, wat hij als extremisme bestempeld, als te uitwendig, maar wijst op het geleid worden. Daarin heeft Jezus een zekere en belangrijke plaats in zijn leer. Hij predikt dus Jezus, maar niet overdreven. Hij is geen derde graads Jezus-prediker. Hij blijft duwen en trekken aan de thema's. Het jammeren, de zondenkennis van de vervloeking der wereld, stelt hij voorop, als voornaamste, als grondtoon. Daar moet de mens ook zeker niet langsheen proberen te komen zomaar. Het leven waarmee de mensen zich vleien is de ergste dood, stelde hij.

In de 1953 beweging werd dit de donkere bruid genoemd, de zondenkennis, of zondologie, het kennen van de grootte van de zonde, en de diepte van de zondeval. Men komt alleen jammerend tot deze bruid, en zonder deze bruid kon men niet tot Jezus komen, niet tot zoonschap komen.

Hebben we het over deze bruid, dan hebben we het over de hogere kerk die armoedsbewust is, hongerbewust, ook als een beeld van Moeder God. Calvijn had er al op gewezen dat God allereerst als Moeder kwam, en zij verwierpen haar, want zij wilden van zondenkennis niet weten.

Zij wilden een lagere, Laodiceaanse kerk, zonder zondenkennis tot Jezus komen, tot genade en loon komen, zonder te betalen, zonder te jammeren, zonder het kruis. Men wilde de pinnen door het vlees niet. Men wilde de oordelen des Heeren over de zonde niet. Men zag namelijk marktwaarde in de zonde. De zonde zou hen machtig, vereerd en geliefd maken. Ze wilden vleesstrooiers worden.

Zo maakten ze de duivel tot hun Jezus. Eentje die de zondenkennis verachtte. Dat is de Jezus waartegen Calvijn streed, waar C. Steenblok en Mallan tegen streden, en Kersten, en vele andere gereformeerde vaderen. Zij noemden het een bluf-Jezus die uit zijn voegen was gesprongen. Er werd gemorst met slappe en laffe genade. De genade werd misbruikt, verkracht. Daarom werd de genade op een hogere plank gelegd, waar de kinderen niet zomaar bijkonden. Het zou eerlijk afgemeten moeten worden, op zijn tijd, en in de juiste verhouding. De volkeren hadden elkaar verslonden, elkaar geplunderd, in onrecht onder water gehouden.

Het geheimenis van Calvijn dringt. We hebben dat allemaal gevoeld. Het was geen volmaakt systeem. Het was zelfs zwaar corrupt, maar het gaf de kiem van gerechtigheid. Het zaad van Calvijn moest nog sterven, in de diepte der aarde. In deze dagen hebben we hiervan de oogst, maar het moet nog dieper sterven. Er zal een grote oogst zijn. De Heere had dit zaad des levens gegeven in de reformatie.

Zo kwam Calvijn tot de lage landen zowel tot oordeel als tot zegen. Zijn prediking moest gezifd en getest worden. Het mes ging er dwars doorheen. Het mes moest het kaf van het koren scheiden. Calvijn was als de na-middeleeuwse Boaz, en Ruth, als een oud-testamentische Maria, legde zich aan zijn voeten neer, als de donkere bruid die in haar slaap hem zuiverde, hem in haar dromen ontmoette. Het zaad moest nog sterven, het kaf moest gescheiden worden van het koren op de dorsvloer. Zo sliep ook de 1953 beweging als de donkere bruid aan de voeten van Calvijn op deze dorsvloer. Ze waren er nog niet. Alleen de kiem was gegeven.

Calvijn was in velerlei opzichten onrein, wat hij ook op zijn sterfbed toegaf, maar ook het hogere geheimenis was in hem, en hij werd als gereedschap in de reformatie gebruikt. Het kan niet goedgepraat worden, maar eerst zou het Woord vlees worden, en het vlees zou Woord worden, als een voorhangsel, als een gevecht, als de worsteling van Jakob op Pniël. Aan beide kanten moest het sterven. Het was tweeledig zaad. (Stranden 6, rv-bijbel)